

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

кафедра суспільно-гуманітарних наук

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВНЗ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр»
зі спеціальності 181 «Харчові технології»
(на основі ОКР «Бакалавр»)

факультет агротехнологій та екології

2016 р.

Методичні рекомендації для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 181 «Харчові технології». – Мелітополь, ТДАТУ, 2016. – 32 с.

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент Тараненко Г.Г.

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького Гончарова О. А.

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук (протокол від 15 вересня 2016 року № 2)

Завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук

_____ О.М. Максимець

«__» _____ 2016 року

Схвалено методичною комісією факультету агротехнологій та екології зі спеціальності 181 «Харчові технології» здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр»

Протокол від _____ 2016 року № ____

Голова _____ О.В. Григоренко

«__» _____ 2016 року

Методичні вказівки до самостійної роботи розроблені відповідно до робочої програми з дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 181 «Харчові технології» денної форми навчання Таврійського державного агротехнологічного університету. Матеріали містять зміст навчальної дисципліни, методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять, список рекомендованої літератури.

©Тараненко Г.Г., 2016 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст курсу.....	6
Структура навчальної дисципліни.....	10
Тема 1: УЗГОДЖЕННЯ І ПОЄДНАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ КРАЇН ІЗ ВИМОГАМИ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО СТВОРЕННЯ ЗОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	12
Тема 2: СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТИВ.....	13
Тема 3: НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.....	15
Тема 4: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	17
Тема 5: СУЧАСНІ МЕТОДИ, МЕТОДИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВНЗ.....	18
Тема 6: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД У ДІАГНОСТИЦІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	20
Тема 7: ПОСИЛЕННЯ УВАГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З БОКУ ВИКЛАДАЧІВ.....	22
Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль.....	24
Рекомендована література.....	26

ВСТУП

Метою дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» є вивчення нових вимог до вищої освіти з точки зору економічних, соціальних, демографічних, екологічних факторів; ознайомлення з процесами, які відбуваються в європейському освітньому просторі та з новітніми методами і формами навчання; озброєння студентів теоретичними положеннями побудови навчального процесу у ВНЗ, формування основних умінь і навичок, необхідних для викладацької діяльності та становлення студента як викладача.

Завданнями дисципліни є:

- формування усвідомлення нової ролі вищої освіти в умовах глобалізації;
- ознайомлення з основними проблемами адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу;
- засвоєння основних принципів організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України;
- оволодіння практичними навичками та методами проведення занять у вищій школі;
- усвідомлення внутрішніх механізмів навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі;
- формування вміння планувати та реалізовувати на практиці різні форми, методи, засоби навчання, враховуючи специфіку спеціальності;
- забезпечення власного педагогічного становлення студентів як викладачів;
- засвоєння методологічних і теоретичних основ викладання на сучасному етапі розвитку вищої освіти;
- оволодіння організаційними формами, технологіями і методами навчання у вищій школі;
- поглиблення знання з культури педагогічного спілкування викладачів.

Студент повинен знати:

- Закон України «Про вищу освіту»;
- систему стандартів вищої освіти;
- основні принципи освіти;
- систему освіти, освітньо-кваліфікаційні рівні та структуру вищих навчальних закладів України;
- права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу;
- зміст навчання та його компоненти;
- вимоги до складу і змісту навчально-методичної документації зі спеціальності та дисципліни;
- роль навчального плану та навчальної програми у відображенні змісту навчання;
- методи навчання, їх класифікацію, функції та специфіку вибору;
- сутність нових технологій навчання у вищій школі;
- науковий зміст лекції, її функції та дидактичні принципи її побудови;
- види семінарських, практичних та лабораторних занять, дидактичні

вимоги до їх проведення;

- дидактичні вимоги до проведення тренінгових занять;

- методику організації та проведення самостійної роботи, консультацій та індивідуальних занять;

- особливості науково-дослідної та практичної підготовки викладачів і студентів у ВНЗ;

- види і форми контролю у ВНЗ.

вміти:

- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;

- планувати навчальні заняття відповідно до навчального плану та програми дисципліни;

- логічно структурувати зміст навчального матеріалу;

- структурувати навчальну і робочу навчальну програму;

- організовувати та проводити заняття різних видів та форм;

- забезпечувати послідовність викладення матеріалу та міждисциплінарні зв'язки;

- застосовувати прийоми створення проблемних ситуацій;

- проводити семінарські, практичні та лабораторні заняття;

- застосовувати різні методи навчання у вивченні навчальних дисциплін;

- визначати методи та засоби навчання й контролю;

- організувати та керувати пізнавальною діяльністю студентів, формувати у студентів критичне мислення та уміння здійснювати діяльність зі всіма її складовими;

- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу, використовувати її в педагогічній практиці;

- організовувати самостійну роботу студентів;

- здійснювати контроль і оцінку результатів;

- проводити корекцію процесу навчання;

- діагностувати результати навчання у ВНЗ.

ЗМІСТ КУРСУ

МОДУЛЬ І. НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Тема 1. Вища освіта в Україні: стан, тенденції та перспективи розвитку [1, 2, 3, 4, 5, 21, 22, 23, 25, 27]. Система вищої освіти в Україні та загальні основи її побудови. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні. Світові системи вищої освіти. Україна та Болонський процес. Адаптація вищої освіти України до вимог Болонського процесу. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні. Вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації. Система ліцензування та акредитації освітньо-професійних програм навчання та вищих навчальних закладів. Особливості університетської освіти. Перелік напрямів та спеціальностей підготовки фахівців із вищою освітою. Правове регулювання діяльності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України. Нормативні документи щодо питань вищої освіти. Відображення освітянських питань у Конституції України. Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту». Національна доктрина розвитку освіти в Україні. Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, накази та інструктивні листи Міністерства освіти і науки України стосовно питань вищої освіти.

Тема 2. Особливості змісту, планування та організації навчального процесу ВНЗ [1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 15, 18, 21, 22, 24]. Загальні положення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Стандарти вищої освіти. Зміст освіти та зміст навчання у ступеневій системі вищої освіти. Нормативно-правова база організації навчального процесу. Стандарти вищої освіти та їх складові: державний стандарт, галузеві стандарти, стандарти вищого навчального закладу. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах. Форми організації навчального процесу: навчальні заняття; індивідуальні завдання; самостійна робота студента; практична підготовка студентів; контрольні заходи; державна атестація. Науково-методичне забезпечення навчального процесу. Навчально-методичний комплекс, його структура, особливості укладання. Нормативні документи що регулюють діяльність науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України. Науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів. Характеристика основних посад: завідувач кафедри, професор кафедри, доцент, старший викладач, викладач (асистент), викладач-стажер. Основні права та обов'язки науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Порядок наймання на роботу та звільнення з роботи науково-педагогічних працівників. Атестація науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Планування та звітність науково-педагогічних працівників ВНЗ. Індивідуальний план викладача. Робочий час викладача. Види діяльності науково-педагогічного працівника: навчальна, наукова, методична, організаційна. Розподіл педагогічного навантаження. Навчальний графік, робочі програми і тематичні плани.

Тема 3. Лекція як провідна форма організації навчального процесу у вищій школі [1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 15, 18, 21, 22, 24]. Особливості предметно-курсової (практично-лекційної) системи навчання. Її відмінність від інших систем навчання. Спільне і відмінне між предметно-курсовою (практично-лекційною) та класноурочною системами навчання. Спільне і відмінне між предметно-курсовою (практично-лекційною) та індивідуальною системами навчання. Вплив системи організації навчання на здійснення навчального процесу у ВНЗ. Лекція як одна з найважливіших форм навчальних занять, її основні функції та складові. Переваги і недоліки лекційного викладу матеріалу. Класифікація основних видів лекційного викладу. Характеристика основних видів лекції та особливості їх організації. Тематична лекція. Нестандартна лекція. Докомунікативна фаза лекційного заняття. Комунікативна фаза лекційного заняття. Загальнодидактичні вимоги до побудови лекційного курсу. Дидактична мета лекції. Навчально-методичне забезпечення проведення лекцій. Методичний супровід лекційного заняття. Повідомлення як зміст і форма лекції. Поєднання живого слова та інших засобів навчання. План лекції. Відбір матеріалу, його компонування. Основні складові лекції: вступ, основна частина, висновки, рекомендації. Конспект (текст) лекції. Опорний конспект лекції. Проблемна лекція, особливості її побудови. Метод опорних сигналів. Основні принципи формування опорних конспектів лекції викладача. Конспектування лекцій. Організація індивідуальної роботи студента під час конспектування лекцій. Вимоги до викладача під час читання лекції. Методика і техніка читання лекцій. Лектор та аудиторія. Імідж лектора, його складові. Зворотний зв'язок з аудиторією. Способи вдосконалення лекції. Вдосконалення лекційного заняття за допомогою проблемного викладу. Використання електронних засобів та різноманітних дидактичних прийомів для удосконалення лекційного заняття.

МОДУЛЬ II. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Тема 4. Методологія та методика організації семінарських, практичних та лабораторних занять у вузі [1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 24]. Практичне, семінарське та лабораторне заняття як форма аудиторної самостійної роботи студента. Підготовка практичного, семінарського та лабораторного заняття. Визначення цілей, методів, засобів та шляхів досягнення. Семінарське заняття як форма організації навчання. Дидактичні завдання семінарських занять. Види семінарів. Методика проведення різних видів семінарів. Специфіка практичних занять. Практичні заняття як основна форма перевірки знань студентів й основні вимоги до їх проведення. Методика підготовки та проведення лабораторного заняття. Факультативи, спецкурси і спецсемінари як форми організації навчання. Особливості навчально-методичного забезпечення семінарських, практичних та лабораторних занять. Основна дидактична мета практичного заняття. Нетрадиційні форми проведення семінарського заняття. Нетрадиційні форми проведення практичного заняття. Нетрадиційні форми проведення лабораторного заняття. Специфіка і особливості просемінара у вищій школі. Основні вимоги до

проведення тренінгових занять. Специфіка проведення лабораторних занять. Вимоги до складання плану-конспекту практичного, лабораторного, семінарського занять. Структурні компоненти плану-конспекту. Матрична і текстова форми плану-конспекту. Цілетворення і логічне структурування змісту навчального матеріалу. Карта оцінки практичного (семінарського) заняття. Підготовка до практичних, семінарських, лабораторних занять. Формування теоретичних питань та практичних завдань. Ділові ігри як форми проведення практичних, семінарських та лабораторних занять. Використання технічних засобів, комп'ютерів та інформаційних систем під час практичних, семінарських та лабораторних занять. Формування у студентів навичок аналітичної діяльності, ораторського мистецтва, вміння аргументувати свої судження, вести наукову полеміку, сприймати аргументи та точку зору інших членів колективу. Роль та дії викладача під час проведення практичних, семінарських та лабораторних занять.

Тема 5. Особливості організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 15, 18, 19, 21, 22, 24]. Характеристика основних форм організації пізнавальної діяльності студентів. Методичні вимоги до організації: фронтальної, групової, колективної, парної, індивідуальної й індивідуалізованої роботи студентів. Основні умови оптимального використання форм організації пізнавальної діяльності під час викладання навчальної дисципліни. Самостійна робота студентів, її сутність та значення, форми та види, обсяг. Особливості самостійної роботи студентів у ВНЗ. Її нормативне обґрунтування. Види та рівні самостійної навчальної роботи. Роль викладача в організації дидактично-керованої самостійної роботи студентів. Організація індивідуальної та самостійної позааудиторної роботи студентів. Методика організації і проведення самостійної роботи студентів. Особливості організації і проведення індивідуальних занять та консультацій. Основні вимоги до проведення індивідуальних занять зі студентами. Навчально-методичне забезпечення самостійної та індивідуальної роботи здобувача вищої освіти. Предмети та продукти самостійного навчання. Завдання-дії та завдання- продукти. Вправи, питання та задачі як форми завдання-дії. Завдання для формування вміння навчатися. Обсяг самостійної роботи студентів. Методика визначення переліку професійних вмінь. Розробка професійно орієнтованих завдань-задач. Методика організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни. Адаптація студентів до самостійної навчальної роботи. Підготовка до лабораторних, практичних, семінарських занять. Підготовка до контрольних заходів. Характеристика структури самостійної роботи студентів. Тьюторські заняття у вищій школі. Ефективність самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Тема 6. Теоретико-методологічні засади науково-дослідної роботи та особливості організації практичної підготовки студентів вищу [1, 2, 3, 4, 5, 7,8, 9, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 24]. Загальні засади науково-дослідної роботи студентів. Види і форми науково-дослідної роботи студентів. Навчально-методичне забезпечення науково-дослідної роботи студентів. Організація навчально-дослідної роботи студентів. Особливості курсової як науково-

дослідної роботи. Етапи підготовки дипломної та магістерської робіт. Методика організації курсового й дипломного проектування. Проведення науково-практичних студентських конференцій та соціально-педагогічних олімпіад. Науковий гурток у навчальному процесі ВНЗ. Організація діяльності проблемних груп студентів. Особливості наукової роботи студентів і передумови її ефективності. Системність в організації науково-дослідної роботи студентів. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці. Індивідуальні завдання та написання рефератів й есе як початок науково-дослідної роботи студентів. Особливості організації практичної підготовки студентів. Мета і зміст практики. Види практик. Програма практики. Наскрізна програма практики. Бази практики. Організація і керівництво практикою. Щоденник практики, виконання індивідуальних завдань. Підведення підсумків практики. Матеріальне забезпечення практики. Особливості практичної підготовки студентів та умови її ефективності.

Тема 7. Сучасні методи, методики та технології навчання у ВНЗ [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 17, 18, 21, 22, 24]. Засоби навчання, їх функції та різновиди. Словесні засоби вивчення навчальних дисциплін. Використання підручників, навчальних посібників, монографій і книг як засобів навчання. Різновиди наочності у викладанні. Можливості ТЗН, комп'ютерної та цифрової техніки як засобу навчання у ВНЗ. Словесні методи навчання у ВНЗ. Функції бесіди. Види бесід за навчальною метою. Види бесід за характером пізнавальної діяльності. Методика проведення бесід під час вивчення навчальних дисциплін. Загальна характеристика наочних методів. Вимоги до використання методів ілюстрування, демонстрації, самостійного спостереження. Практичні методи викладання навчальних дисциплін. Методика проведення навчально-педагогічних ігор, підготовки письмових робіт. Умови оптимального вибору методів навчання. Прийоми проведення семінарських і практичних занять. Сутність педагогічної інноватики. Інноваційні педагогічні технології активізації навчання. Педагогічні інновації у вищих навчальних закладах. Сучасні технології навчання: загальна характеристика. Методика використання інформаційних технологій навчання. Інтерактивне навчання. Методи та форми активізації навчальною процесу. Організація проблемного навчання. Інтерактивне навчання. Групові методи інтерактивного навчання: загальна характеристика. Фронтальні методи інтерактивного навчання. Метод проектів. Шляхи та особливості оновлення сучасної вищої освіти в Україні. Нетрадиційні педагогічні технології. Структура та процес ділової гри. Ігрові технології у ВНЗ. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі. Ділова гра як форма активного навчання у вищій школі. Нові інформаційні технології в сучасній системі вищої освіти. Дистанційна система освіти. Технологія дистанційного навчання.

Тема 8. Особливості діагностики знань, умінь та навичок здобувача вищої освіти [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 13, 15, 18, 19, 21, 22, 24]. Поняття про контроль. Контроль у процесі навчання, його структура та функції. Види, форми, методи та прийоми контролю. Методичні вимоги до організації і проведення контролю під час вивчення навчальних дисциплін. Варіативність

підходів до оцінювання знань студентів. Методичні вимоги до оцінювання знань під час вивчення навчальних дисциплін. Психолого-педагогічні проблеми проведення заліків і екзаменів. Шляхи формування у студентів умінь самооцінки і самостійного контролю результатів процесу навчання. Організація контрольних заходів перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. Поточний та підсумковий контроль знань. Форми й методи поточної та підсумкової оцінки діяльності, рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. Традиційні форми та методи: опитування, колоквіуми, контрольні роботи, заліки та іспити. Особливості проведення письмових іспитів. Основи методології та впровадження кредитно-модульної системи навчання у вищій школі. Сутність кредитно-модульної системи організації навчального процесу у сучасному ВНЗ, наслідки її запровадження. Європейська кредитно-трансферна та система накопичення (ECTS). Соціально-психологічні та дидактичні аспекти рейтингу. Рейтинг інтегрального розвитку студента. Рейтингові процедури та шкали. Тест і тестування. Тест як форма поточної, модульної та підсумкової перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. Визначення та види тестів. Методика складання тестових завдань. Переваги тестів перед традиційними формами контролю. Обробка результатів тестування та визначення якості тестів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість		Література
			годин	балів	
Змістовий модуль 1. Нормативне забезпечення навчального процесу					
1-2	Лекція 1	Вища освіта в Україні: стан, тенденції та перспективи розвитку	2	-	[1], [2], [3], [4], [5], [21], [22], [23], [25], [27]
	Практичне заняття 1	Тенденції та перспективи розвитку системи вищої освіти в Україні	2	6	[1], [2], [3], [4], [5], [21], [22], [23], [25], [27]
	Самостійна робота 1	Узгодження і поєднання національних компонентів вищої освіти різних країн із вимогами Болонського процесу щодо створення Зони європейської вищої освіти	11	6	[1], [2], [3], [4], [5], [21], [22], [23], [25], [27]
5-6	Лекція 2	Особливості змісту, планування та організації навчального процесу ВНЗ	2	-	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9], [15], [18], [21], [22], [24]
	Практичне заняття 2	Організація навчального процесу в системі підготовки спеціалістів	2	7	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9]
	Самостійна робота 2	Система міжнародних освітніх стандартів	11	7	[15], [18], [21], [22], [24]
7-8	Лекція 3	Лекція як провідна форма організації навчального процесу у вищій школі	2	-	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9], [15], [18], [21], [22], [24]
	Практичне заняття 3	Лекція як форма організації навчання у ВНЗ	2	7	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9]
	Самостійна робота 3	Нові підходи до організації навчання у вищих навчальних закладах України	11	7	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9], [15], [18], [21], [22], [24]
8	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1		10	[1],[2], [3], [4]

Всього за змістовий модуль 1			45	50	
Змістовий модуль 2. Методика викладання у вищій школі					
9-10	Лекція 4	Методологія та методика організації семінарських, практичних та лабораторних занять у вузі	2	-	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9], [15], [18], [21], [22], [24]
	Практичне заняття 4	Методологічні та методичні засади проведення семінарських, практичних та лабораторних занять	2	5	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9], [15], [18], [21], [22], [24]
	Самостійна робота 4	Психолого-педагогічні аспекти навчальної діяльності	11	6	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [9], [15], [18]
11-12	Лекція 5	Особливості організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти	2	-	[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [9], [11], [15], [18]
	Практичне заняття 5	Методика організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності й індивідуальної роботи студентів у вузі	2	5	[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [9], [11], [15], [18], [22], [24]
	Самостійна робота 5	Сучасні методи, методики та технології навчання у ВНЗ	10	7	[15], [18], [19], [21], [22], [24]
13-15	Лекція 6	Теоретико-методологічні засади науково-дослідної роботи та особливості організації практичної підготовки студентів вишу	2	-	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [8], [9], [12], [14], [15], [18], [20], [21], [22], [24]
	Практичне заняття 6	Методика організації науково-дослідної роботи та особливості організації практичної підготовки студентів у вузі	4	10	[1], [2], [3], [4], [5], [7], [8], [9], [12], [14], [15], [18], [20], [21], [22], [24]
	Самостійна робота 6	Європейський досвід у діагностиці якості вищої освіти	10	7	[14], [15], [18], [20], [21], [22], [24]
15	ПМК 2	Підсумковий контроль за		10	[1],[2], [3], [4]

		змістовий модуль 2			
	Всього за змістовий модуль 2		45	50	
	<i>Всього з навчальної дисципліни</i>		90	100	

ТЕМА 1.

УЗГОДЖЕННЯ І ПОСДНАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ КРАЇН ІЗ ВИМОГАМИ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО СТВОРЕННЯ ЗОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання для розгляду:

1. Основні завдання, принципи та етапи формування Зони європейської вищої освіти
2. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти.
3. Особливості систем вищої освіти у країнах Європи, Азії та Америки.

При розгляді теми варто звернути увагу на те, що основним завданням Болонського процесу є гармонізація архітектури системи європейської вищої освіти. У процесі опрацювання питання необхідно вміти характеризувати основні визначальні властивості європейської вищої освіти (якість, конкурентоспроможність вищих навчальних закладів, сумісність структури освіти та кваліфікацій на доступеневому і післяступеневому рівнях, мобільність студентів, привабливість освіти). Особливу увагу треба звернути на основні завдання та принципи створення зони Європейської вищої освіти (шість цілей Болонського процесу): уведення двоциклового навчання; запровадження кредитної системи; формування системи контролю якості освіти; розширення мобільності студентів і викладачів; забезпечення працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти. Доцільно визначати етапи формування Зони європейської освіти та вказати їх особливості.

Варто звернути увагу на те що процес євроінтеграції передбачає створення загальноєвропейського освітнього і наукового простору на основі розроблення єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти та науки з метою визнання періодів та термінів підготовки фахівців з вищою освітою, що сприятиме співробітництву між вищими навчальними закладами Європи, мобільності викладацького складу та студентів

Необхідно запам'ятати, що у межах Болонського процесу формується Європейський простір вищої освіти (далі – ЄПВО), що визначений географічними та інституційними нормами Європейської культурної конвенції. Болонський процес передбачає структурне реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміну освітніх програм і проведення необхідних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Проте він не передбачає уніфікації змісту освіти. Навпаки, у багатьох документах зазначається, що «кожна країна-учасниця повинна зберегти національну палітру, самобутність та надбання у змісті освіти і підготовці фахівців з вищою освітою, а далі запровадити інноваційні прогресивні підходи до організації вищої освіти, які є властивими ЄПВО».

Розглядаючи особливості системи вищої освіти Азії варто звернути увагу на те, що з моменту здобуття незалежності кожна з держав Азії почало розвивати свою власну освітню модель, причому відмінності у програмах

реформ пояснювалися відмінностями в соціальній відкритості та прогрес у переході до ринкової економіки.

Аналізуючи особливості європейської системи освіти звернути увагу на те, що у 1998 році у м. Болоньї європейськими міністрами освіти була підписана спільна декларація про єдині засади розбудови системи вищої освіти у Європі. Болонський процес спрямований на формування єдиного відкритого європейського простору у сфері освіти, впровадження кредитних технологій на базі європейської системи трансферу кредитів, стимулювання мобільності і створення умов для вільного пересування студентів, викладачів, науковців в межах європейського регіону, спрощення процедури визначення кваліфікацій, що сприятиме працевлаштуванню випускників і студентів на європейському ринку праці.

Розглядаючи особливості систем вищої освіти в Америці варто звернути увагу на її рівні та їх специфіку. У США нараховується кілька тисяч найрізноманітніших ВНЗ, які можна класифікувати багатьма способами. Так, за формою фінансування їх поділяють на дві групи: більшу за чисельністю групу становлять приватні заклади (оплата студентів за навчання, самофінансування ВНЗ, приватні пожертвування, спонсорство, менша частка коштів від бюджету) і державні (значна частина коштів надходить з федерального і місцевих бюджетів). Більшість американських університетів мають розвинену дослідну структуру на рівні докторських програм, решта - багатопрофільні університети з великою кількістю програм підготовки спеціалістів на ступінь бакалавра та магістра.

Завдання для самоконтролю:

1. Схарактеризуйте основні завдання Болонського процесу.
2. Назвіть визначальні риси європейської вищої освіти.
3. Розкрийте зміст основних принципів створення Зони європейської вищої освіти.
4. Вкажіть основні цілі Болонського процесу.
5. Дайте коротку характеристику основним етапам формування Зони європейської вищої освіти.
6. Дайте порівняльну характеристику особливостей систем вищої освіти у країнах Європи, Азії та Америки.

Література:

1. Болонський процес у фактах і документах / М. Ф. Степко. – К. : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.
2. Вища освіта України і Болонський процес [Текст] : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Навчальна книга Богдан, 2004.
3. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: www.mon.gov.ua
5. Національна доктрина розвитку освіти в Україні: [Електронний

ТЕМА 2.

СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ

Питання для розгляду:

1. Міжнародна та європейська діяльність з стандартизації.
2. Індикатори та міжнародні організації забезпечення якості вищої освіти.
3. Професійні стандарти в системі вищої освіти.
4. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Вивчаючи систему міжнародних освітніх стандартів варто звернути увагу на те, що після отримання незалежності Україна проводить активну політику інтеграції в міжнародні та європейські структури, співпрацюючи також з країнами СНД. 01.01.93 р. Україна прийнята в члени Міжнародної організації ISO, а 14.02.93 р. - в члени міжнародної електротехнічної комісії ІЕС, що дає їй право нарівні з іншими 90 країнами світу брати участь у діяльності більш як 1000 міжнародних робочих органів, технічних комітетів з стандартизації і використовувати в своїй роботі понад 12 тисяч міжнародних стандартів.

Розглядаючи освітні індикатори та міжнародні організації щодо забезпечення якості вищої освіти варто звернути увагу на те, що європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG), які, у свою чергу, ґрунтуються на таких основних принципах: зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти; ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність; система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цією системою своїх завдань. ESG складаються із трьох частин: 1) внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах; 2) зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; 3) забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості

Розглядаючи професійні стандарти в системі вищої освіти, варто зосередити увагу на тому, що систему стандартів вищої освіти складають державний стандарт вищої освіти, галузеві стандарти вищої освіти та стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів. Стандарти вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання.

Доцільно розглянути складові державного стандарту вищої освіти: перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями; перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними

рівнями; вимоги до освітніх рівнів вищої освіти; вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти.

Важливо проаналізувати основні складові стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів: перелік спеціалізацій за спеціальностями; варіативні частини освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників вищих навчальних закладів; варіативні частини освітньо-професійних програм підготовки; варіативні частини засобів діагностики якості вищої освіти; навчальні плани; програми навчальних дисциплін. Варто звернути увагу на те, що порядок розроблення стандартів вищої освіти та внесення змін до них, а також здійснення контролю за їх дотриманням визначається Кабінетом Міністрів України.

У процесі вивчення теми необхідно розглянути завдання, функції та повноваження Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯО), яке є одним із органів управління у сфері вищої освіти. Агентство є постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти та виконує певні регуляторні та контрольні функції Міністерства освіти і науки України; замінює Вищу атестаційну комісію (ВАК) та Державну акредитаційну комісію (ДАК).

Завдання для самоконтролю:

1. Що є організаційно-технічною основою систем якості вищої освіти?
2. Розкажіть про європейські організації, що займаються стандартизацією.
3. На чому базується європейська система забезпечення якості освіти?
4. Схарактеризуйте основні принципи Європейських стандартів і рекомендацій (ESG).
5. Назвіть основні складові Європейських стандартів і рекомендацій (ESG).
6. Вкажіть основні складові системи стандартів вищої освіти.
7. Дайте коротку характеристику основним складовим Державного стандарту вищої освіти.
8. Що містять стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів?
9. Вкажіть завдання, функції та повноваження НАЗЯО.

Література:

1. Бахрушин Володимир. Якими мають бути стандарти вищої освіти? : [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/275-yakimi-mayut-buti-standarti-vishchoji-osviti>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF>
3. Тарасова В. В. Метрологія, стандартизація і сертифікація: Підручник для вищих навчальних закладів/ В. В. Тарасова, А. С. Малиновський, М. Ф. Рибак; Мін-во освіти і науки України, Державний агроекологічний ун-т. – К.:

Центр навчальної літератури, 2006. – 262 с.

4. Шевченко Л. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: аспект якості освіти / Л. Шевченко : [Електронний ресурс]. – Точка доступу:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/Vnyua_etp/2011_4/ShevchenkoLS.pdf

ТЕМА 3.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Питання для розгляду:

1. Упровадження інновацій в систему вищої освіти.
2. Нові моделі організації навчального процесу у вищій школі.
3. Поширення тренінгових і консалтингових методів у навчальному процесі.

Розглядаючи особливості процесу упровадження інновацій в систему вищої освіти варто звернути увагу на те, що нині відбувається процес інтеграції різних підходів до навчання у світовій практиці у поєднанні з національно своєрідною системою освіти кожної держави. Сутністю інноваційних процесів в освіті є, по-перше, проблема вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду, і, по-друге, проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки у практику. Ці дві проблеми мають вирішуватися інтегровано. Проте проблема освітньої інноватики знаходиться у стані розробки. Цьому сприяє загострення суперечностей між фундаментальними науковими знаннями і складністю їх практичного використання, між фазою створення нового педагогічного знання і його досвідного впровадження як інноваційного.

Варто звернути увагу на те, що у сучасній педагогіці об'єктивно існують декілька підходів, зокрема, особистісно-орієнтований, креативний, антропологічний, культурологічний, соціологічний, інформаційний, цілісний (холізм) і технологічний. Виділяють декілька методичних моделей організації навчального процесу, побудованих із урахуванням психологічних механізмів розвитку студентів: вільна, особистісна, розвиваюча, активізуюча, формуюча, збагачуюча моделі. Вищеназвані моделі утворюють своєрідну ієрархічну драбину залежно від балансу двох складових: рівня свободи суб'єктивного вибору студента і кількості спрямовуючих впливів. Відповідно, «вільна модель» відповідає критерію «максимум свободи суб'єктивного вибору – мінімум спрямовуючих впливів», а «формуюча модель» – критерію «мінімум свободи суб'єктивного вибору – максимум спрямовуючих впливів». Кожна з моделей по-своєму впливає на підвищення ефективності навчання, оскільки на першому місці є студент як суб'єкт діяльності й основні педагогічні зусилля спрямовуються на його професійний і особистісний розвиток.

Варто акцентувати увагу на тому, що у професійній підготовці студентів соціально-психологічний тренінг є досить важливою технологією навчання. Найбільш оптимальним є соціально-психологічний тренінг, у якому застосовується метод ділової гри. Його особливістю є відтворення предметного та соціального змісту професійної діяльності. Таке відтворення досягається через ігрове імітаційне моделювання та вирішення професійно орієнтованих ситуацій, причому використовується індивідуальна та групова діяльність учасників. Перевагами такого виду соціально-психологічного тренінгу є наступне: 1) умови ділової гри є наближеними до умов реальної професійної діяльності, що дозволяє формувати вміння конструктивної рольової поведінки, пов'язані з виконанням певних професійних обов'язків; 2) групова, а, відповідно, й більш інтенсивна взаємодія учасників тренінгу, яка на думку К. Левіна більшою мірою ніж персональна робота, сприяє ефективній зміні установок особистості, адже виявлення та зміна своїх неадаптованих установок залежить від вміння бачити себе очима інших; 3) наявність проблемних ситуацій підвищує інтерес та мотивацію гравців до продуктивної діяльності; 4) з'являється прагнення гравців до самоаналізу, саморозвитку, самоствердження, аналізу подій і явищ, інтенсивного співпереживання; 5) проводиться діагностика певних психологічних якостей студентів-гравців, яка потрібна викладачу для гнучкого вибору найбільш оптимальних способів взаємодії з учасниками тренінгу.

Завдання для самоконтролю:

1. Зазначте основні особливості процесу упровадження інновацій в систему вищої освіти.
2. У чому полягає сутність інноваційних процесів в освіті?
3. Дайте коротку характеристику методичним моделям організації навчального процесу, побудованих з урахуванням психологічних механізмів розвитку студентів.
4. Визначте місце і роль тренінгу у професійній підготовці студентів.
5. Розкрийте зміст консалтингових методів у навчальному процесі.
6. У чому полягає сутність соціально-психологічного тренінгу?

Література:

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: [Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури] / Л.В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: [Навч. посібник] / Н.П. Волкова. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
3. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : [модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ] / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

ТЕМА 4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для розгляду:

1. Психологічна структура педагогічної діяльності.
2. Психолого-педагогічні аспекти визначення педагогічної творчості.
3. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема.

Розглядаючи психолого-педагогічну структуру педагогічної діяльності викладача варто звернути увагу на те, що для ефективного виконання педагогічних функцій сучасному педагогу важливо усвідомлювати основні компоненти психолого-педагогічної структури своєї діяльності, а також педагогічні дії і професійно важливі вміння та психологічні якості, необхідні для її реалізації.

Психолого-педагогічна структура діяльності є системою дій педагога, спрямованих на досягнення поставлених цілей через розв'язання педагогічних завдань. У цій системі виокремлюють такі функціональні компоненти (Н. Кузьміна): гносеологічний, конструктивний, організаційний, комунікативний.

Варто акцентувати увагу на тому, що психологічна структура діяльності викладача є динамічною і з оволодінням майстерністю змінюється. Педагогам необхідно серйозно продумувати стратегію завоювання аудиторії, оскільки від цього залежать взаємини зі студентським колективом. Адже якщо авторитет не здобувається одразу, то виправити ситуацію буде важко.

Необхідно проаналізувати структуру діяльності викладача розглядають у двох аспектах. Перший її аспект передбачає взаємозв'язок звань і умінь (спеціальні, педагогічні, професійні, психологічні, методичні). Другий аспект структури педагогічної праці викладача – це його конструктивна, організаційно-мобілізуюча, комунікативно-розвивальна, інформаційно-орієнтувальна, дослідницька і гносеологічна діяльність, що передбачає високу кваліфікацію.

Доцільно акцентувати увагу на тому, що підготовка висококваліфікованого спеціаліста у вищій школі передбачає не лише запам'ятовування масивів інформації, а й розвиток навичок самостійного творчого мислення, здатності продукувати нові знання, уміння застосовувати їх на практиці. Продуктивне мислення формується тільки у проблемних ситуаціях, які сприймаються як протиріччя між наявними і новими знаннями. Ефективним навчання може бути лише в процесі дослідження. Тому у вищій школі у навчальний процес впроваджують методи науково-дослідної діяльності, прищеплюють студентам уміння володіти методологією наук як інструментом здобування нових знань. З огляду на це викладач вищого навчального закладу перетворюється на вченого-дослідника, теоретика і практика, керівника дослідницького студентського колективу, психолога-вихователя, управлінця навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Необхідно проаналізувати психолого-педагогічні засади мотивації навчальної діяльності, її сутність, зміст, компоненти та типи.

Завдання для самоконтролю:

1. Визначте основні особливості психологічної структури педагогічної діяльності.
2. Розкрийте зміст психолого-педагогічних аспектів педагогічної творчості.
3. Назвіть істотні ознаки творчості у професійно-педагогічній діяльності викладача.
4. Зазначте основні вимоги до професійної майстерності викладача вузу.
5. Розкрийте сутність психолого-педагогічних аспектів особистісно-орієнтованого навчання.
6. Розкрийте сутність індивідуального підходу при особистісно-орієнтованому навчанні.
7. Визначте психолого-педагогічні особливості мотивації навчальної діяльності.
8. Вкажіть основні умови, що впливають на формування навчальної мотивації.

Література:

1. Галузинський В.М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні / Галузинський В.М., Євнух М.Б. – К., 1995.
2. Макарова Л.І. Основи психології і педагогіки: [Навчальний посібник] / Макарова Л.І., Гах Й.М. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 116 с.
3. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: [Практикум]: Навч. посіб. / Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. – К.: Каравела, 2008. –336с.
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія: [Навч. посіб.] / М.В.Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.

ТЕМА 5.

СУЧАСНІ МЕТОДИ, МЕТОДИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Питання для розгляду:

1. Сучасні освітні технології та методи їх використання у вищій школі.
2. Дистанційна система освіти.
3. Інтерактивне навчання.
4. Ігрові технології у вищій школі.

У процесі вивчення сучасних технологій та методів їх використання варто звернути увагу на те, що конкретні програмні і технічні засоби, що відносяться до інформаційних технологій, активно розробляються й використовуються у вищих навчальних закладах. Фактором, що визначає успішне їх застосування, є робота самого педагога над науковометодичним

забезпеченням, що вимагає вирішення ним таких конкретних завдань як: відбір змісту навчання відповідно до дидактичних властивостей і можливостей засобів інформаційних технологій навчання; прогноз можливого впливу інформаційних технологій навчання на характер мислення і поведінки учасників освітнього процесу; вибір способів інтеграції інформаційних технологій навчання з традиційними прийомами й методами навчання; створення відповідних дидактичних умов навчання – формування навчальних груп, організація індивідуальних занять і самостійної роботи. Однак, при цьому не слід перебільшувати можливості комп'ютерів, адже передача інформації ще не забезпечує передачі знань, культури, і тому інформаційні технології є ефективними, але допоміжними засобами.

У процесі вивчення особливостей дистанційного навчання, варто звернути увагу на те, що термін «дистанційне навчання» означає таку організацію навчального процесу, коли студент навчається самостійно за розробленою викладачем програмою і відділений від нього у просторі чи в часі, однак може вести діалог з ним за допомогою засобів телекомунікації. Всі існуючі технології дистанційного навчання можна умовно розділити на три категорії: не інтерактивні – друковані матеріали, аудіо й відеоносії; інтерактивні комп'ютерні технології навчання – електронні підручники, тестові методики контролю знань, засоби мультимедіа; відеоконференції – сучасні засоби телекомунікації через аудіоканали, відеоканали та комп'ютерні мережі. Незважаючи на стрімкий розвиток засобів телекомунікації, використання супутникових каналів зв'язку, передача відеозображення через комп'ютерні мережі ввійшло у практику дистанційного навчання в Україні лише нещодавно.

Доцільно проаналізувати організаційні структури дистанційної освіти на Заході, які є досить різноманітними і містять відділення дистанційного навчання в класичних університетах; національні відкриті університети, прообразом яких служить British Open University; консорціум університетів, який поєднує і координує діяльність декількох навчальних закладів (NTU); віртуальні університети, які з'явилися недавно і не мають ще визнаного статусу; центри дистанційного навчання «Європейська школа кореспондентського навчання» (ЕШКО).

Варто зазначити, що повний перехід вищої школи на технології дистанційного навчання створює ряд небезпек: зниження ролі педагога, що веде за собою негативні наслідки для особистісного і професійного становлення молоді людини; змішування знань і інформації, що також веде до обезлюднення знань; відриву непідготовленої молоді людини від реального світу в умовах віртуальної реальності, створеною мережею Інтернет.

Необхідно також звернути увагу на те, що у передових країнах Заходу переважає саме модульно-тьюторна система підготовки спеціалістів, на відміну від лекційно-семінарської у нас. У вітчизняному освітньому просторі застосовуються також її різновиди – модульно-рейтингова система, проблемно-модульна система навчання, модульно-розвиваюча система тощо. Коротко суть модульно-тьюторної системи можна показати наступними позиціями: 1) кожен модуль (завершений блок інформації) має чітку структуру: вступна лекція,

кілька дискусій чи практичних, на завершення – семінар чи конференція; 2) демократизм (студенти самі вибирають курс, вільно почувають себе у спілкуванні з викладачем, дискусії відбуваються у атмосфері психологічного комфорту, співвідношення викладачів і студентів від 1 : 2 до 1 : 6); 3) багатобальна система оцінювання не лише знань студентів, а й кожної їх діяльності щодо оволодіння знаннями та відпрацювання навичок професійної діяльності; 4) матеріальне та фінансове забезпечення індивідуального підходу.

Розглядаючи особливості ігрових технологій у вищій школі, варто акцентувати увагу на тому, що навчальні ігри є синтезом релаксопедичних підходів (зняття бар'єрів, психологічної скутості) й імітаційних проблемних ситуацій, зокрема конфліктних, у яких учасники виконують відведені їм соціальні ролі відповідно з поставленою метою. Широко практикуються пізнавальні імітаційні ігри та ігри пошукового характеру, результатом яких повинні бути реальні проекти перетворень, дослідження і висновки зі спірних проблем.

Варто також звернути увагу на те, що в більшості випадків викладачі використовують імітаційні технології навчання тільки як засіб, що викликає в студентів інтерес до процесу навчання своєю незвичайністю, залишаючи без належної уваги її сутнісне, специфічне значення для цілісного розвитку особистості порівняно з традиційними методами навчання. Це веде до того, що застосування імітаційних технологій навчання часто буває спонтанним, випадковим, навіть кон'юнктурним. Така позиція не дозволяє ефективно використовувати ці технології для вирішення розвиваючих завдань навчання, які не можуть реалізувати традиційні методи навчання.

Завдання для самоконтролю:

1. Вкажіть фактори успішного застосування сучасних освітніх технологій.
2. Назвіть основні особливості дистанційного навчання.
3. Проаналізуйте плюси і мінуси дистанційної системи освіти.
4. Схарактеризуйте особливості використання ігрових технологій у вищій школі.
5. Розкрийте сутність імітаційних технологій навчання.

Література:

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: [Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури] / Л.В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
2. Нагаєв, В. М. Методика викладання у вищій школі : [навч. посібник] : рекомендовано МОН України / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007
3. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

ТЕМА 6.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД У ДІАГНОСТИЦІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання для розгляду:

1. Засоби діагностики як складова стандартів вищої освіти.
2. Сучасна система діагностики навчальних досягнень студентів.
3. Європейський досвід для створення ефективної системи контролю та оцінки якості вищої освіти в Україні.
4. Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти.

У процесі розгляду теми варто звернути увагу на те, що до засобів діагностики відносяться технології визначення рівня сформованості умінь і навичок студента за напрямом підготовки чи спеціальністю (державна атестація). Необхідність створення нового покоління галузевих стандартів вищої освіти зумовлена багатьма чинниками, зокрема: переходом навчання бакалаврів за напрямами підготовки і магістрів за спеціальностями; адаптацією національної вищої школи до світових процесів і тенденцій реформування та розвитку вищої освіти; наданням системі вищої освіти України прозорості для міжнародного освітнього ринку та порівнюваності і зіставності з іншими освітніми системами. Доцільно зазначити, що для європейського контексту вищої освіти Болонський процес зумовив необхідність наступних перетворень: введення нових структур кваліфікацій з використанням узгоджених дескрипторів; прийняттям порівнюваних та чітких ступенів кваліфікацій Європейського простору вищої освіти «бакалавр/магістр/доктор»; переходом до використання ECTS як багатоцільового інструменту в організації навчального процесу; впровадженням компетентнісного підходу як прояву студентоцентричної орієнтації освітнього процесу; зростанням міжнародної довіри до дипломів (ступенів, кваліфікацій) на основі високої якості освіти; формуванням «європейської платформи» контролю якості навчання та акредитаційних вимог, заснованих на єдиних критеріях.

Необхідно зазначити, що згідно з Європейськими стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості, оцінювання студентів є одним із найважливіших елементів вищої освіти. Зважаючи на те, що результати оцінювання мають значний вплив на майбутню кар'єру студентів, оцінювання студентів необхідно розглядати як послідовне використання оприлюднених критеріїв, правил і процедур. Зважаючи на це засоби діагностики повинні: визначити, в якій мірі досягнуті заплановані навчальні результати та інші цілі програми; відповідати призначенню, тобто забезпечувати діагностичний, поточний або підсумковий контроль; мати чіткі й оприлюднені критерії виставлення оцінок; здійснюватися людьми, які розуміють роль оцінювання в набутті студентами умінь і знань, що пов'язані з їхньою майбутньою кваліфікацією.

Варто акцентувати увагу на тому, що сьогодні в Україні актуалізується необхідність створення нового покоління стандартів вищої освіти, що

відображають світові тенденції розвитку освіти на основі національних надбань стандартизації освіти та використання загальноєвропейської кредитно-трансферної системи (ECTS) – Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти.

Завдання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність засобів діагностики як складової стандартів вищої освіти?
2. Що таке стандарти вищої освіти та ким вони розробляються?
3. Схарактеризуйте особливості сучасної системи діагностики навчальних досягнень студентів.
4. Що Ви знаєте про Європейський досвід для створення ефективної системи контролю?
5. Схарактеризуйте основні оцінки якості вищої освіти в Україні.
6. Вкажіть мету та напрями діяльності Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти.

Література:

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: [Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури] / Л.В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
2. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. – Випуск 1. – К.: УАЗТ, 2003. – 420 с.
4. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: www.mon.gov.ua
5. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

ТЕМА 7. ПОСИЛЕННЯ УВАГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З БОКУ ВИКЛАДАЧІВ

Питання для розгляду:

1. Основні засади організації і контролю самостійної роботи студентів
2. Педагогічні умови поліпшення організації самостійної роботи студентів
3. Сучасні тенденції в організації самостійної роботи студентів
4. Диференційований підхід до організації самостійної роботи

Під час розгляду теми варто звернути увагу на те, що самостійна робота студентів є ефективним напрямом удосконалення навчально-виховного

процесу, адже не лише підвищує якість освітньої діяльності, а й розвиває творчі потенціали студентів, їхнє прагнення до безперервного набуття нових знань, а також враховує пріоритетність інтересів студентів щодо самовизначення та самореалізації. Важливою умовою підвищення ефективності самостійної роботи студентів є її організаційно-методичне забезпечення. Важливо акцентувати увагу на тому, що самостійну роботу в межах ВНЗ спрямовують викладачі, результати її перевіряють і коректують, а висновки узагальнюють та доповнюють. Не менш важливою умовою виховання здатності студентів до самоосвітньої діяльності є їхня активна роль у процесі вирішення педагогічних завдань, які вимагають самостійного конструювання способів діяльності, їх аналізу та оцінювання. Тобто в основі методики формування професійно-педагогічних умінь студентів має бути закладена ідея безпосередньої систематичної практичної участі у вирішенні конкретних фахових завдань.

Доцільно зауважити, що самостійна робота у ВНЗ передбачає діяльність студентів щодо здобуття навичок самоосвіти, індивідуального стилю діяльності в безперервному процесі поповнення необхідних знань. Без індивідуальних (самостійних) навчальних занять неможливо зробити процес поповнення знань безперервним. У зв'язку з цим положенням, змінюється роль та місце викладача. Він стає насамперед організатором пізнавальної діяльності студентів, своєрідним „детонатором” цього процесу та консультантом. Важливо підкреслити, що під час самостійної професійної діяльності в результаті творчих пошуків удосконалюються фахово-особистісні якості.

Аналізуючи методичне забезпечення самостійної роботи студентів, варто звернути увагу на те, що це є досить складною проблемою, з якою стикається ВНЗ, впроваджуючи кредитно-модульну систему навчання (КМСН). Ефективність самостійної роботи насамперед залежить від професійної педагогічної майстерності викладачів, яка зумовлена морально-психологічними якостями та іншими складовими особистості.

Доцільно зауважити, що основними шляхами поліпшення організації самостійної роботи студентів є: відбір змісту навчального матеріалу; підготовка завдань для самостійної роботи різної спрямованості й рівня складності; стимулювання самостійної та розумової діяльності студента за допомогою надання можливості захищати свою думку, аргументувати її, використовуючи набуті знання; виконання завдань, які розраховані на вивчення допоміжної літератури, першоджерел; здійснення вибору завдань за різним змістом і характером самостійної діяльності та рівень оцінювання тощо.

Завдання для самоконтролю:

1. Схарактеризуйте основні засади організації самостійної роботи студентів.
2. Зазначте основні засади контролю самостійної роботи студентів.
3. Проаналізуйте педагогічні умови поліпшення організації самостійної роботи.
4. Схарактеризуйте сучасні тенденції в організації самостійної роботи студентів та їх ефективність

5. У чому полягає сутність диференційованого підходу до організації самостійної роботи?

Література:

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: [Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури] / Л.В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: [Навчальний посібник для студентів ВНЗ] / С.С.Вітвицька. – К., 2003.
3. Макарова Л.І. Основи психології і педагогіки: [Навчальний посібник] / Макарова Л.І., Гах Й.М. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 116 с.
4. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

ПМК №1

1. Система вищої освіти в Україні.
2. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні.
3. Україна та Болонський процес.
4. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні.
5. Правове регулювання діяльності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України.
6. Нормативні документи щодо питань вищої освіти в Україні.
7. Відображення освітянських питань у Конституції України.
8. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту».
9. Національна доктрина розвитку освіти в Україні.
10. Загальні положення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах.
11. Стандарти вищої освіти.
12. Зміст освіти та зміст навчання у ступеневій системі вищої освіти.
13. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах.
14. Форми організації навчального процесу у виші.
15. Науково-методичне забезпечення навчального процесу.
16. Нормативні документи що регулюють діяльність науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України.
17. Планування та звітність науково-педагогічних працівників ВНЗ .
18. Види діяльності науково-педагогічного працівника: навчальна, наукова, методична, організаційна.
19. Науково-методичне забезпечення навчального процесу.
20. Навчально-методичний комплекс, його структура, особливості укладання.
21. Особливості предметно-курсової (практично-лекційної) системи навчання.
22. Лекція як одна з найважливіших форм навчальних занять, її основні функції та складові.
23. Класифікація основних видів лекційного викладу.
24. Загальнодидактичні вимоги до побудови лекційного курсу.
25. Вимоги до викладача під час читання лекції. Методика і техніка читання лекцій.
26. Професійний портрет викладача ВНЗ.
27. Способи вдосконалення лекції як основної форми організації навчання у ВНЗ.
28. Студент як об'єкт і суб'єкт навчального процесу.
29. Типізація студентів. Взаємовідносини викладачів і студентів.

ПМК №2

1. Семінарські заняття як форма організації навчання.
2. Види і методика проведення семінарських занять.

3. Дискусія як метод навчання у вищій школі.
4. Методика проведення практичного заняття.
5. Методика підготовки та проведення лабораторного заняття.
6. Методика проведення факультативів, спецкурсів та спецсемінарів як форм організування навчання у вищому навчальному закладі.
7. Оцінка якості семінару, практичного та лабораторного заняття.
8. Навчально-методичне забезпечення проведення семінарського, практичного, лабораторного заняття, факультативів, спецкурсів, спецсемінарів.
9. Сутність і значення самостійної роботи студентів.
10. Види самостійних робіт і педагогічне керівництво ними. Труднощі їх організації.
11. Загальні засади науково-дослідної роботи студентів.
12. Види і форми науково-дослідної роботи студентів.
13. Вимоги і методичні рекомендації щодо написання і захисту магістерської роботи.
14. Науково-практичні конференції та олімпіади як форми організації наукової роботи у ВНЗ.
15. Методика організації і проведення індивідуальних занять, консультацій.
16. Методика організації і проведення навчальної і виробничої практики студентів.
17. Навчально-методичне забезпечення самостійної навчально-пізнавальної діяльності, науково-дослідної й індивідуальної роботи, консультацій, навчальної і виробничої практики студентів.
18. Функції контролю знань студентів.
19. Основні принципи контролю й оцінки знань.
20. Види перевірки навчальної діяльності студентів.
21. Методи і форми організації контролю знань та шляхи їх удосконалення.
22. Критерії і норми оцінювання знань.
23. Рейтингова система оцінювання знань.
24. Методичне забезпечення контролю і оцінювання знань студентів.
25. Сутність педагогічної інноватики.
26. Методика використання проблемного навчання.
27. Методика застосування в навчальному процесі інтерактивних технологій навчання.
28. Структура занять при застосуванні інтерактивних методик.
29. Методика використання інформаційних технологій навчання: дистанційне навчання, комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

6. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / А.М.Алексюк. – К.:Либідь, 1998. – 560 с.
7. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
8. Педагогіка вищої школи: [Навч. посіб.] / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. - 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: [Навч. посіб.] / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

Допоміжна:

10. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: [Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури] / Л.В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
11. Болонський процес у фактах і документах / М. Ф. Степко. К. : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.
12. Болюбаш Я.Я. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / Я.Я. Болюбаш // Освіта. – 2004. – № 8.
13. Вища освіта України і Болонський процес [Текст] : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Навчальна книга Богдан, 2004.
14. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: [Навчальний посібник для студентів ВНЗ] / С.С.Вітвицька. – К., 2003.
15. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посібник. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
16. Галузинський В.М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні / Галузинський В.М., Євнух М.Б. – К., 1995.
17. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття). – К., 1994
18. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. – Випуск 1. – К.: УАЗТ, 2003. – 420 с.
19. Макарова Л.І. Основи психології і педагогіки: [Навчальний посібник] / Макарова Л.І., Гах Й.М. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 116 с.
20. Нагаєв, В. М. Методика викладання у вищій школі : [навч. посібник] : рекомендовано МОН України / В. М. Нагаєв. К. : Центр учбової літератури, 2007
21. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
22. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: [Практикум]: Навч. посіб. / Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. – К.: Каравела, 2008. –336с.

23. Положення про вищий державний навчальний заклад // Освіта України: Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001.

24. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) // Освіта. – 2005. – № 53.

25. Савчин М.В. Педагогічна психологія: [Навч. посіб.] / М.В.Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.

26. Фіцула М.М. Педагогіка: [Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти] / М.М. Фіцула. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.

Інформаційні ресурси:

27. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

28. Закон України «Про освіту»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

29. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: www.mon.gov.ua

30. Навчально-інформаційний портал ТДАТУ: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://nip.tsatu.edu.ua/>

31. Наукова бібліотека ТДАТУ – м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18.

32. Науково-технічна бібліотека ТДАТУ: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>

33. Національна доктрина розвитку освіти в Україні: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=825538

34. Сайт кафедри суспільно-гуманітарних наук ТДАТУ: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/>

35. Центральна міська бібліотека – м. Мелітополь, Площа Перемоги, 1.

